

Készítette: Hollók, Zrínyi 7 b

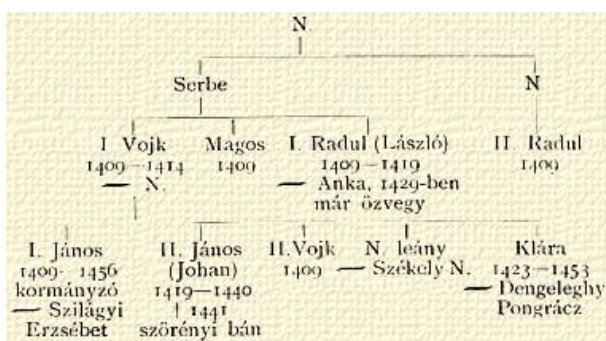
Megyeri Bence rajza

Hunyadi János életműve

„Olyan férfi volt, akiben fel lehetett ismerni a Corvinusok erényeit, lelki nagyságukat, a római bölcsességet és bátorságot. Tekintete méltóságteljes és tiszteletet ébresztő volt, katonai erővel megfélemezhetetlen, szelíd és kiváló erkölcsé megfelelt a római méltóságnak. Szeme és arca kedvességet sugárzott. Szokásai minden tekintetben a legnemesebbek, minden barbár vadságtól mentesek. Nagy buzgalommal gyakorolta a vallást, az igazságot, a nagylelkűséget és a jótékonytságot. Nem hiányzott belőle a dicsőségvágy, ápolta a barátságot, a katonák jóindulatának megnyerésére és mások hálójának kiérdemlésére annyira kész volt, hogy egytől egyig mindenki szerette. Nyájassággal, jóindulattal, helyénvaló megbocsátással elhárította magától az ellenségeskedést és a gyűlölködést, úgyhogy e lekötelező fortéllal mindenki bámulatára utat nyitott magának a méltóság csúcsára. E férfi kemény volt és magasztos lelkületű, észjárása okos és furfangos, semmit

sem cselekedett meggondolatlanul, elhamarkodottan.” (Antonio Bonfini: Mátyás király. Tíz könyv a magyar történetből. Fordította Geréb László. Budapest, 1959.)

Hunyadi János a feltételezhetően kun származású Vojk, havaselvi kenéz és Morsinai (Morzsinay) Erzsébet elsőszülött fia volt. Egy másik elképzelés szerint Zsigmond magyar király volt az apja, és Morsinai Erzsébetet csak a látszat kedvéért házasították össze Vojkkal. Ő csak a nevelőapja volt, akit ezért a tettéért és hallgatásáért a Hunyadi birtokkal jutalmazta a király, és az egyik legtehetősebb földesúrrá tette a szinte a semmiből felemelkedő havasalföldi bojárt egyik pillanatról a másikra. Az mindenesetre feltűnő és érdekes, hogy Hunyadinak volt egy ugyancsak János nevű öccse, ami csak akkor volt szokás, ha más apától származik a két testvér. Ugyanakkor az is figyelemre méltó, hogy egyik fő bizalmasára, Ozorai Pipóra bízta Zsigmond az ifjú János katonai nevelését, és életének egyik legjelentősebb eseményére is őt és nem feleségét és leányát viszi magával, nevezetesen a császári koronázására Rómába, ahol Hunyadi feltűnő jelenség volt. Ha Zsigmond az apa, érthetővé válik I. Mátyásnak, az unokának a kitartó és fanatikus igyekezete a császári korona és természetesen a cseh királyi korona megszerzésére: egy Luxemburgi-házi leszármazottat illet meg elsősorban egy Habsburggal szemben. Ugyanakkor főleg a román nacionalista történetírás az, ami az ő és Mátyás király származását románként állítja. Akkoriban a román nemesség döntő többsége idegen (besenyő, tatár, kun) származású volt. 1409-ben a család megkapja Luxemburgi Zsigmondtól Hunyadvárt és a körülötte fekvő uradalmakat, innen ered a család Hunyadi neve, bár akkoriban sok magyar még az Oláh családnevet használta megnevezésükre.

<https://www.pechy-de-pechujfalu.hu/myfiles/htmls/turul/1901-03xw/1901-03xw.html#Heading1009>

Kazinczy Ferenc: VAJDA-HUNYAD

Szirt! rendíthetetlen, mint karja és keble rakódnak,
Nagy mint ő, nagy mint társai, mint fia nagy!
Hol van urad? hol van Mátyás? hová leve László?
Hol van az egykori fény? hol van az egykori zaj?
"Nincsenek!" így dörmög falaidnak kriptai csende.
Nincsenek? ah... De mi ez! látom-e nyílni kapud?
Látom; zászlóját már szélnek ereszti Kapisztrán;
Íme indul, s vezeti győzedelemre hadát.
Szól a tárogotó, s a síp, a trombita, s a hős
Néma haragjában most maga léptet elő.
Jobbja és balja felől László szökdelteni ménét,
S atyjának véshi és osztja parancsolatit...
Szirt, mi vagy, és mi valál egykor! megborzadok. A hű
Érti a szent jelenést, s felriad álmaiból. 1821

1409-ben Zsigmond király arra utasította az erdélyi káptalant, hogy az akkor még jelentéktelen Castrum Hunyad királyi birtokba iktassa be Serbe (Szerbe) vagy Sorba fia Vojk (Vajk) királyi katonát, udvari lovagot, s általa édestestvéreit, Magost és Radult, valamint unokatestvérét vagy nagybátyját Radult, és végül fiát, Jánost. Az erdélyi káptalan 1409. október 31-én jelentette a

királynak, hogy a beiktatást ellentmondás nélkül elvégezte, így Zsigmond 1410. február 10-én kiadta végleges adománylevelét, és ebben Vojkot (Vajk) már Hunyadinak nevezte. Az okiratban viszont nem szerepel Hunyad vára, ezért sokak szerint valószínű, hogy a kővár 1410-ben még nem állt, azt csak

később kezdték el építeni a Hunyadiak.

A földszinti lovagterem második oszlopán latin nyelvű felirat hirdeti: „Ezt a várat Hunyadi János, Magyarország kormányzója építtette az Úr születésének 1452. esztendejében.”

Katonai pályafutását apródként kezdte, előbb Ozorai Pipó, majd Lazarevics István szerb despota szolgálatában állt, mellettük megismerte a törökök harcmódorát. [1427]]-től Újlaki László, később Csupor Demeter csapataiban szolgált.

1430-ban Zsigmond király szolgálatába lépett, s a huszita háborúban vett részt. Az itt szerzett tapasztalatokat később a török elleni harcaiban is kamatoztatja. Két évig Milánóban élt a Viscontiak udvarában. Megismerve a kor legfejlettebb hadművészeit (huszita, condottieri) és a török harcmódort, ezeket ötvözve tudott jelentős sikereket elérni a török ellen. Idővel a királyi tanácsban is helyet kapott. A királyt elkísérte Rómába, Bázelbe, majd Csehországba.

Feltehetően 1432-ben kötött házasságot **Horogszegi Szilágyi Erzsébet**tal.

A 15. századi Magyar Királyság neves úrnője, akit Aelius Lampridius Cervinus horvát humanista költő 1490 tavaszán, a Hunyadi Mátyásról mondott emlékbeszédében „hős asszonynak” nevezett: ő volt horogszegi Szilágyi Erzsébet, akinek nevére a legtöbben Arany János Mátyás anyja című

verséből emlékeznek. Erzsébet a katonáskodással hírnevet szerzett horogszegi Szilágyi családból származott. 1410 körül született Bellyéni Katalin és Szilágyi Bernolt László leányaként. Öt testvére volt: Mihály, László, Osvát, Zsófia és Orsolya. Apja az 1400-as években a boszniai törökellenes várharcokban szerzett érdemeket. Ezekért jutalmul, rokonságával együtt, Luxemburgi Zsigmondtól 1408-ban megkapta többek között a Temes megyei Horogszeget, melyről utódai felvették a horogszegi előnevet.

Szilágyi Erzsébet fiatalkoráról – források híján – gyakorlatilag semmi bizonyosat nem tudunk, így életének erről a szakaszáról csupán feltételezéseket fogalmazhatunk meg. Fraknoi Vilmos a Mátyás királyról készített életrajzi monográfiájában megjegyezte, hogy a Szilágyiak egyes tagjai magyar katolikus szentek neveit viselték, feltételezése szerint Erzsébet is, akit szerinte Árpád-házi Szent Erzsébet után neveztek el. Noha írott forrás ezt nem támasztja alá, a középkorban valóban bevett szokás volt szentek után elnevezni az újszülötteket, ezért nem zárható ki, hogy a fiatal Szilágyi lány is így kapta a nevét. Férjével, Hunyadi Jánossal feltehetően 1428-1430 körül házasodtak össze. Első ismert közös gyermekük, Hunyadi László 1431-ben jött a világra, és a fentebb említett névadási szokásból kiindulva elképzelhető, hogy Árpád-házi Szent László lovagkirály után nevezték el.

(<http://ujkor.hu/content/hos-asszony-horogszegi-szilagyi-erzsebet-elete>)

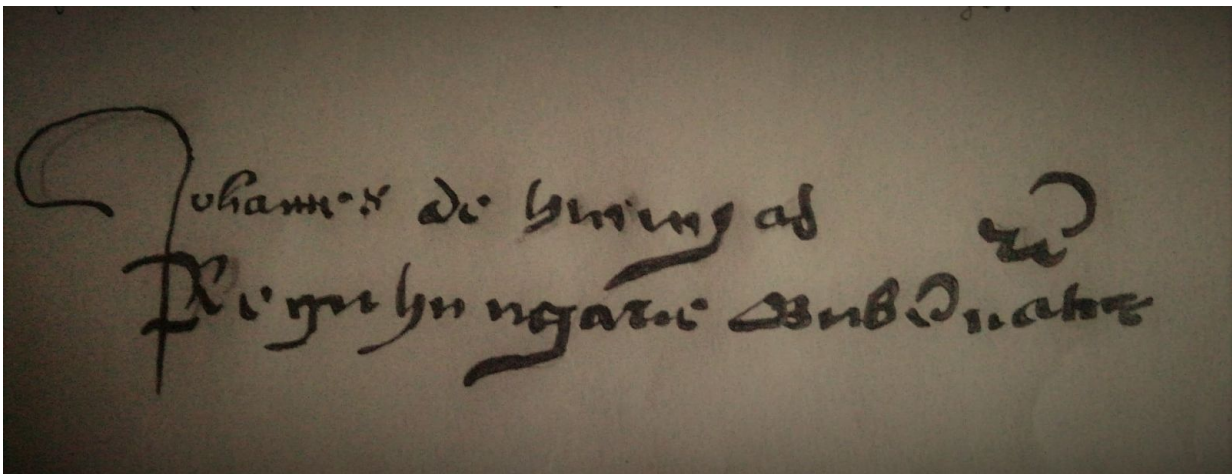

Szilágyi Erzsébet ábrázolása egy elefántcsont domborműn (DKA)

A pár második fia Kolozsvárott, 1443. február 23-án született.

Az osztályunk 2019. szeptember 16-án Kolozsváron, Mátyás szülőháza előtt kiselőadást tartott arról, hogy miért itt született Mátyás. A korabeli írásos emlékekből kitűnik, hogy Vajdahunyadon Mátyás apja, Hunyadi János, aki 1441-ben erdélyi vajda lett, jelentős építkezésekbe kezdett, hogy a rezidenciát új igényeinek és társadalmi helyzetének megfelelően alakítsa át. 1442-1443 fordulóján, Mátyás születése előtt (amelyre február 23-án került sor) Vajdahunyadon javában folytak az építkezések, azaz a vár lényegében lakhatatlan volt. Hunyadinak igen jól alakult a kapcsolata Kolozsvárral, így átmenetileg itt keresett szállást Szilágyi Erzsébet számára. Egy módos polgár, Méhfi Jakab házát bérelte ki, Kolozsvár korai erősítésének, az Óvárnak déli kapujával szemben. Erzsébet végül hosszabb ideig maradt Kolozsváron, így itt került sor Mátyás megkeresztelésére is. Miután Mátyás apostol ünnepe a római hagyomány szerint február 24-re esett, nem kizárt, hogy az ünnepnap vigíliáján született gyermeket róla keresztelték el. Habár Erzsébet és János házasságából csak ez a két gyermek ismert, ahogyan azt Kubinyi András is hangsúlyozta, a születésük közötti nagy időtáv miatt nem kizárt, hogy fiatalon elhunyt testvéreik is voltak.

Hunyadi János aláírása, Megyeri Bence rajza

Hunyadi János 1439-től szörényi bán, majd 1441-től erdélyi vajda és temesi ispán lett. Albert király halála után Ulászló megválasztásáért harcolt. A

lovagkirály bizalmasa lett, s uralma elején Újlaki Miklóssal együtt látta el a török határ védelmét.

„A magyarok a belső viszálykodás közepette kölcsönös öldökléssel és rablással hizlalták kapzsiságukat, és eközben nem törődtek sem a hazával, sem a fenyegető veszedelemmel, önnön javukra sem gondoltak, és inkább akartak a töröknek, mint saját polgártársuknak behódolni(.....) Egyedül Corvinust hatotta át a hazaszeretet, ő szegült szembe a rengeteg bajjal, ő győzte le a törököket, ő szerzett békét az országnak. „ (Antonio Bonfini: Mátyás király. Tíz könyv a magyar történetből. Fordította Geréb László. Budapest, 1959.)

1441-ben megzabolázta a "Rácországbán" dúló törököket és Szendrónél megverte Isák (Iszhák) béget. 1442-ben hatalmas török had zúdult Erdélyre. Mezid bég a törökök vezére arra számított, hogy a magyarok nem képesek egy hirtelen támadást elhárítani. Marosszentimrénél vereséget szenvedett, de utána eredt és egymás után több ragyogó győzelmet arat a török ellen: először Nagyszében közelében, majd a Vaskapunál, a Jalomita felső folyásánál.

Életcéljának tekintette hazája védelmét és az oszmán hatalom összezúzását. 1443. július 22-én Hunyadi vezetésével és Ulászló király részvételével indult meg a balkáni hosszú hadjárat, melynek során több ütközetben verték meg a velük szemben álló törököket. A sorozatos győzelmek azt a reményt keltették, hogy a törököt ki lehet verni Európából. Háborút sürgetett a balkáni hadjárat után is.

1444-ben a várnai csatában Vlad havasalföldi vajda elfogja és csak a nádor háborús fenyegetésére bocsátják szabadon. 1445-ben Hunyadi Jánost az öt főkapitány egyikévé, az országos tanács tagjává, 1446. június 5-én pedig már kormányzóvá választják. 1447 szeptemberében Buda vára is Hunyadié lehetett. 1448 februárjában hercegi címet kap, de ezzel sohasem élt. 1448-ban, győzelmi sorozata után, az árulás következtében elvesztett rigómezei ütközetben kétszer is fogságba kerül, ahonnan csak megalázó feltételek árán bocsátják szabadon. Ekkor már negyvenezres sereget számlált. Hazatérve Hunyadi az ország erőinek egyesítését és a központi hatalom megerősítését tűzte ki célul, ebben a törekvésében Vitéz János volt segítőtársa. 1450-ben a császárral kötött egyezményben Hunyadi kénytelen elismerni V. László trónigényét. 1453-ban az országgyűlésen lemond kormányzói tisztjéről, de országos főkapitányi tisztét és temesi ispánságát megtartja. Szolgálati elismeréseképpen a király Beszterce örökös főispánjává, grófjává teszi és címerét kibővíti az ún. besztercei oroszlánokkal. 1454-ben Krusevácnál Feriz bég seregét veri tönkre, s javaslatot tesz egy százezer harcosból álló sereg szervezésére és a török Európából való kiűzésére, de nem nyert támogatókra. Hunyadi Rigómező után még számos kisebb hadjáratot indított Szerbia és Bulgária területére, de a Konstantinápolyt, majd 1455-ben Szerbiát meghódító II. Mehmed (ur. 1451-1481) főseregének feltartóztatására nem volt ereje. A nagy hadvezér

végső próbája éppen élete utolsó évében, 1456 során érkezett el, amikor a szultán Közép-Európa kulcsa, a déli végvárrendszer legnagyobb erőssége, Nándorfehérvár ellen vonult.

Hunyadi – és sógora, Szilágyi Mihály – a bárói ligák és az országgyűlés által cserbenhagyva, saját birtokaik és pozícióik bevételeiből kellett megvédjék a várat, ennek ellenére 1456. július 22-én – Kapisztrán János szerzetes kereszties hadának támogatásával – mégis győzedelmeskedni tudtak. A számtalan ütközet közül a nagy törökverő éppen utoljára, Nándorfehérvárnál aratta legjelentősebb győzelmét, mellyel egy fél évszázadra elvette az oszmánok kedvét a Magyarország elleni háborútól.

A csata leghíresebb jelenete, miszerint Dugovics Titusz hősiességének hála, a török nem tudta kitűzni a lófarkas zászlót.

A történelem szakkör diákjainak Feiszt György levéltáros rendszeresen tart előadásokat, és egyik ilyen alkalmon ismertette velünk kutatásainak eredményét.

Vas megyében az egyik legismertebb legenda, amely szerint Dugovics Titusz Nagysimonyiban született.

A településen ma is szilárdan tartja magát ez a hiedelem. Ha a legenda eredetét vizsgáljuk, hamar kiderül, hogy a személy és a hőstett csak a 19. században kapcsolódott össze. Dugovics Titusz hőstettét 1859-ben festette meg Wagner Sándor. A képet a Nemzeti Galéria állandó kiállításán évente tízezrek láthatják.

A nándorfehérvári viadal történetéhez szorosan hozzátartozó tény, hogy Hunyadi Jánosnak nagy nehézséget okozott a szultáni csapatoktól fenyegetett vár védelmének megszervezése. Katonáit a Délvidékről és Erdélyből toborozta. Azt is tudjuk, hogy Hunyadinak soha nem voltak birtokai Vas vármegyében, és egyetlen adat,

sincs arról, hogy Nándorfehérvár nevezetes ostrománál Vas vármegyéből, pláne Nagysimonyiból bárki jelen lett volna.

Dugovicsot és Nagysimonyit historizáló irodalmunk egyik jeles alakja, a Kemenesalján alkotó Döbrentei Gábor boronálta össze. Ő írta le először, hogy a Belgrádnál magát az ellenséggel együtt a toronyból levető vitézt Titusznak hívták. A Nagysimonyiban élő Dugovics Imre vármegyei esküdt iratai közül előkerült okmányokat - közöttük Mátyás király adománylevelét is - ő ismertette először. Ebben, az 1459-ben kelt oklevélben a király „... Dugovics

Bertalannak, apja hősiességéért, Pozsony megyében birtokot adományozott. Az adománylevélben azonban, egyetlen szó sem esett Nagysimonyiról. Döbrentei kárhoztatta is Bonfinit, amiért nem járt utána, a tényeknek. Sajnos, a Mátyás által kiadott oklevelet Döbrentei Gábor látta utoljára. A Nagysimonyiban élő Dugovicsok ősei I. Lipót császártól 1674-ben kaptak

címert, és egyúttal a Sárkúti előnevet. Ilyen nevű falu Vas vármegyében nem volt, mindez annyit jelent, hogy a Dugovicsok a 18. században még máshol éltek és csak jó 100 évvel később jelentek meg Kemenesalján.

Dömötör Sándor néprajzkutató 1956-ban, a nándorfehérvári csata 500. éves évfordulóján, a megyei lapban felelevenítette a történeteket. Cikkében újra olvashatjuk Döbrentei Gábor eszmefuttatását. Hangoztatta ugyan, hogy semmi bizonyíték sincs Dugovics Titusz nagysimonyi születésére, a helyi erők azonban lecsaptak a lehetőségre és a községi identitás részévé tették Dugovics legendáját. Elnevezték róla az általános iskolát, a községháza falára a hőstettet ábrázoló nagyméretű festményt készíttettek. A képviselőtestület 1993-ban pedig már ragaszkodott ahhoz, hogy a község új

címerébe ne a kisnemesi falu évszázados jelképei, hanem a Dugovics család 1674-ben adományként kapott szimbólumai kerüljenek.

http://www.nagysimonyi.hu/dok/tortenet/Dugovics_Titusz/Dugovics_Titusz.htm

A falu egyik internetes honlapján már az alábbiakat olvashatjuk: Nagysimonyi „... a Dugovicsok ősi fészke ...”, a család legkiemelkedőbb alakja Dugovics Titusz, aki 1456-ban Hunyadi seregébe állva vonult Nándorfehérvárra. Ott halt hősi halált, amikor a török zászlót magával rántva leugrott a várfalról. Neki köszönhető, hogy a török még 70 évig nem tudott behatolni az országba.

Mindezekkel ellentétben a Magyar Reneszánsz Éve alkalmából 2008-ban megjelent színvonalas kötet korszakot alaposan ismerő, avatott szerzője górcső alá veszi a 15. század érdekességeit, köztük a korszakból eredei legendákat is, amelynek során egyértelműen nyilatkozik a kérdésről: „... Dugovics Titusz nem létezett. Azok az oklevelek, amelyek hősiességéről beszélnek, mind hamisítványok. Elnézést kérve a Vas megyei

nagysimonyiaktól ... nemhogy náluk, de sehol máshol nem született meg a törököt magával rántó Dugovics Titusz.”

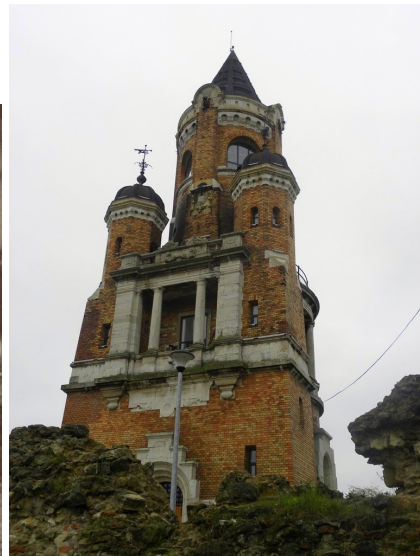
https://library.hungaricana.hu/hu/view/VASM_Acc_04_eloadasok_2010/?pg=362&layout=s

A nándorfehérvári diadalt követően Hunyadi Jánosnak és Kapisztrán Jánosnak nem sok földi boldogság jutott. Hunyadi már augusztus 5-én lebetegedett, a pestis rövid időn belül teljesen legyengítette. Bonfini a háborús fáradozásnak tulajdonította a forró lázat, amelybe esett és amely néhány nap alatt elemésztette. Orvosai utasítására barátai Zimonyba vitték, ahol a kedvezőbb éghajlat miatt „teste-lelke sokkal könnyebben küzdött a bogyadtsággal” (Antonio Bonfini: Mátyás király. Tíz könyv a magyar történetből. Fordította Geréb László. Budapest, 1959.)

Mellette voltak fiai és nem tágított mellőle Kapisztrán János sem. Miután az orvosok minden igyekezetének ellenére láza nem csillapodott, lelki atyja figyelmeztette, hogy eljött az idő, hogy emberi dolgait rendezze, végrendelkezzék és gondoljon üdvösségére, vagyis gyónjon meg és kérjen bűnbocsánatot. „A vitéz férfi erre elmosolyodott, megköszönte az atya jámbor tanácsát, és azt felelte, hogy jóval ezelőtt gondoskodott már mindenről, mert tunyának és ostobának tartja azt, aki e kötelességét élete végére halasztja, amikor a halálfélelem miatt senki nem tud magán uralkodni.” (Bonfini) Pietro Ransano Minden idők évkönyvei című munkájában ugyancsak részletezte Hunyadi János utolsó óráit. A haldokló mintegy politikai végrendeletként arra buzdított mindenkit maga körül, hogy mindenekelőtt a keresztény hitet, majd a magyar államot védjék meg a török haragjától és minden más ellenségtől. Törekedjenek arra, hogy elkerüljék a vizályt, mert az a pusztulásukat okozhatja. Embereire bízta gyermekeit és feleségét, majd egyesével magához hívatta őket és elbúcsúzott. Miután rokonaitól és legközvetlenebb környezetétől ily módon búcsút vett, átvitette magát a szomszédos templomba istentiszteletre, mert úgy vélte, hogy hajléka nem méltó arra, hogy ott az oltári szentséget utoljára magához vegye. Ezt követően az általa alapított zimonyi kápolnába vitette magát és megparancsolta, hogy hanyatt fekve terítsék a földre, és gyújtsanak gyertyákat.

<http://ujkor.hu/content/egy-meltosaggal-bevegzett-elet-560-eve-hunyt-el-hu-nyadi-janos>

Tornai Gyula: Hunyadi János halála (Forrás: MAG)

A zimonyi Hunyadi-torony (Forrás: Értéktár)

“A besztercei gróf úr – aki kora ifjúsága óta annyi háborúk viszontagságait viselte – ezek után, ámbár az aggkor meg nem roskasztotta még, de a folytonos fegyverforgatásban s a kormányzás gondjaiban megfáradván erejét vesztette, betegségbe esett. Kevés napi kórság után Zimony városába szállították. Az említett Kapisztránói János fráter, isten embere, imádkozott mellette végóráján és így adta vissza lelkét Megváltójának” – írja krónikájában Thuróczy János.

“Nagy siralom támadt egész Magyarországon – folytatja a történetíró. “Szinte az egész kereszténységet felzavarta a nagy fájdalom, midőn meghallotta, hogy első harcosa befejezte életét. Fenn, a magas égboltozat csillagai is megjósolták halálát; ugyanis halála előtt a magas légben csodálatos üstökös csillag jelent meg.”

“Maga Mahomet császár is, bár a gróf úr kevéssel halála előtt Nándorfejérvár alatt megfutamította, amikor György rác despota a császár vigasztalására megjelentette neki a gróf úr halálát, mondják, lehorgasztotta fejét, sokáig hallgatott, majd a követnek azt mondta, hogy ámbár ellensége volt, fájlalja elmúlását, mert soha a világnak kezdetitől fogva ennek mása nem volt még a fejedelmi emberek között.”

“... Testét övéinek nagy siralma közepette Gyulafehérvárra szállították és tisztességgel eltemették. ... Mondják, hogy midőn Kapisztránói János fráter észrevette, hogy végét járja, istennek ajánlotta, és ezt a sirató verset mondotta:”

“Üdv, mennyei ragyogás,
Ország koronája, lehulltál.
Földnek fényessége, kihunytál.
Hej, széttört a tükör, melybe tekinteni reméltünk.
Most, ellenséget legyőzve, országolsz istennel

S diadalmaskodol az angyalokkal,
Ó, derék János!"

<https://24.hu/tudomany/2015/08/11/ember-nem-tudta-megolni-a-magyar-host/>

Hunyadi János
síremléke
Gyulafehérváron

Végezetül álljon itt egy idézet Zrínyi Miklóstól!

“Hunyadi János (...) az melyet az én pennám soha elegendőül nem dicsérhet. Töröké nem volna-é most Magyarország, ha János vajda nem lett volna, és el is volna immár az te neved felejtve, ha Hunyadi szorgalmatossága nem serénykedett volna. Mi tartoztatta meg Murath császárt (II. Murád szultánt) azt a vitéz török fejedelmet, akit az ő vitézsége mennykőnek nevezett, hogy Magyarországot el ne foglalja és magáévá ne tegye, ha nem Hunyadi János szorgalmatossága és serénysége. Ő László királyunk elvesztése után (I. Ulászló király hősi halála a várnai csatában, 1444) annyit fáradozott, annyit szorgoskodott, annyit mívelt, hogy a török császárnak nem volt más haszna a győzedelemben, hanem az, hogy ez világ előtt becsületet nyert magának egy hatalmas királynak veszedelmével. Nem kell számlálnom az ő hadait, mert telik a históriák az ő gondviselésével és szorgalmatosságával, elég azt mondanom, hogy minden vitéz embernek példája lehet.” (*Vitéz hadnagy. In: Gróf Zrínyi Miklós prózai munkái. Bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta Markó Árpád. hn. 2007. 106., 184-185.*)